

İç denetimde yeni dönem: Risk Analitiği

Onur Esin
Deloitte Türkiye,
Müdür Yardımcısı
Kurumsal Risk Hizmetleri
oesin@deloitte.com

Son yıllarda şirket iş süreçleri artarak zorlu ve karmaşık hale gelmekte, bu durum da doğru risklere odaklanılması ve kurum içerisinde doğru bilginin elde edilmesi açısından risk analitiği tekniklerinin kullanılması ihtiyacını artırmaktadır. Şirketlerin birçoğu faaliyetlerini geleneksel yöntemler, birbirinden bağımsız birimler ve kurum bazında izlenmeyen veri yönetimi ve analizleri ile sürdürmektedir. Risk analitiği bu sorunu, iç ve dış veri kaynaklarını bütünsel bir yaklaşımla ileri düzeyde analitik araçlarla inceleyerek şirketlerin potansiyel risklerini kritik bir tehdit oluşturmadan önce bir erken uyarı sistemi olarak çözmektedir. Günümüzde risk analitiği teknikleri, riskin daha önce olmadığı kadar kesin bir şekilde ölçülmesini, niteliksel olarak tarifini ve hatta öngörülmesini mümkün kılmaktadır. Analitik uygulamalar, kurumun farklı bölümlerdeki risk kollarını tek bir platformda toplayarak risk ölçümünde bütünlük sağlamakta olup bu doğrultuda yöneticilere riskin doğru şekilde tespiti, anlaşılması ve ortaya koyulması için etkili risk yönetimi koşulları sağlamaktadır.

İç denetim fonksiyonlarının kullandığı geleneksel denetim metodlarının etkinliği son dönemde giderek azalmaktadır. Veri madenciliği teknolojisi ve veri görselleştirme araçları kullanan iç denetim fonksiyonları, kurum verisine daha rahat erişilmesine, daha gerçekçi bilgiler elde edilmesine ve böylece risklere daha dinamik bir şekilde cevap verilmesine yönelik aksiyonlar alınmasına olanak sağlamaktadır. Kısacası, risk analitiği iç denetim sürecini geliştirmek için en önemli etken haline gelmiştir. Buradaki kritik faktörleri ise, iç denetim kültüründe analitik yaklaşımların var olması ile birlikte kurumun operasyonel ve stratejik hedeflerine uygun analitik uygulamaların kurum planlama süreçlerine yerleşmeye başlaması oluşturmaktadır.

Aslında risk analitiğinin iç denetim fonksiyonlarında kilit rol oynamasının arkasında çeşitli sebepler bulunmaktadır. Öncelikle, veri hacimlerinde (yapısal ve yapısal olmayan) dramatik bir artış yaşanmakta ve bunun sonucu olarak bu verilerin anlaşılması, sınıflandırılması ve raporlanması ihtiyacı doğmaktadır. Bunun dışında, paydaşların artan bilgi talepleri ve açıkça ifade edilen bulgular ile doğru risklere odaklanma istekleri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, günümüzde iç denetim süreçlerinde kullanılan geleneksel teknikler kurum faaliyetlerine değer katma açısından yetersiz kalmaktadır. Günümüzde örneklem yöntemlerini temel alan geleneksel metodlar geçmiş dönemi temel almakta, denetimlerin risklerin önlenmesindeki rolünü sınırlandırmaktadır. Risk analitiği ise bu noktada geçmişe esas alarak geleceğe yönelik tahminler ile suistimalin önlenmesi için modeller kurulmasında ve sürekli denetim konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Özetle, analitik yaklaşımlar ile desteklenen iç denetim, karar mercilerinin daha etkin ve zamanında karar almasına yardımcı olmaktadır.

Deloitte bünyesinde geliştirilen analitik yaklaşımların bir diğer faydası ise, organizasyon içerisindeki prosedür ve kurallara uyumu gözetirken düzenleyici otoriteler nezdinde uyumsuzluk yaratabilecek riskli süreçlerin ve zayıf kontrollerin belirlenmesini sağlamasıdır.

“Aynı faturayı iki kere ödemek ister misiniz?” sorusuna kim “Evet” cevabı verir? Kimsenin evet cevabı vermeyeceği gayet net değil mi? Ancak tecrübemiz gösteriyor ki büyük şirketlerde ödenen faturaların %1’inde mükerrer ödeme söz konusu... Bu noktada, Deloitte Fatura Takip Sistemi ana tedarikçi ve fatura verisi eşleştirmesi ile zararın önüne geçmektedir. Bir başka konu ise, suistimal vakalarında artık yapılması gereken yaşanmış olanı bulmak değil bundan sonra yaşanabilecek vakaları önceden tespit edebilmektedir. Yine Deloitte bünyesinde geliştirilen Suistimal Önleme Modeli sayesinde işlem veya çalışan bazlı profillemeye yapılarak gelecekte yaşanabilecek suistimalin önüne geçilmektedir. Hollanda’da gerçekleştirilen Gümrük Bakanlığı (limana gelen konteynerlerde usulsüzlük tespiti), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (sosyal yardımların suistimal edilmesi) ve Türkiye’de bir banka için yapılan şube personeli profillemeye projelerinde başarılı sonuçlar elde edilmiştir.

Sonuç olarak, analitik yöntemleri kullanan iç denetim fonksiyonları doğru kaynak kullanımı yaparak uzaktan denetimler ile maliyetleri azaltmakta ve denetim kapsamını genişleterek doğru risklere odaklanabilmekte, böylece kurum içi değer katma rolünü fazlasıyla üstlenmektedir. Bu durum da denetimlerin etkinliğini gözle görülür bir biçimde artırmaktadır.

Son yıllarda şirket iş süreçleri artarak zorlu ve karmaşık hale gelmekte, bu durum da doğru risklere odaklanması ve kurum içerisinde doğru bilginin elde edilmesi açısından risk analitiği tekniklerinin kullanılması ihtiyacını artırmaktadır. Şirketlerin birçoğu faaliyetlerini geleneksel yöntemler, birbirinden bağımsız birimler ve kurum bazında izlenmeyen veri yönetimi ve analizleri ile sürdürmektedir. Risk analitiği bu sorunu, iç ve dış veri kaynaklarını bütünsel bir yaklaşımla ileri düzeyde analitik araçlarla inceleyerek şirketlerin potansiyel risklerini kritik bir tehdit oluşturmadan önce bir erken uyarı sistemi olarak çözmektedir. Günümüzde risk analitiği teknikleri, riskin daha önce olmadığı kadar kesin bir şekilde ölçülmesini, niteliksel olarak tarifini ve hatta öngörülmesini mümkün kılmaktadır. Analitik uygulamalar, kurumun farklı bölümlerdeki risk kollarını tek bir platformda toplayarak risk ölçümünde bütünlük sağlamakta olup bu doğrultuda yöneticilere riskin doğru şekilde tespiti, anlaşılması ve ortaya koyulması için etkili risk yönetimi koşulları sağlamaktadır.

İç denetim fonksiyonlarının kullandığı geleneksel denetim metotlarının etkinliği son dönemde giderek azalmaktadır. Veri madenciliği teknolojisi ve veri görselleştirme araçları kullanan iç denetim fonksiyonları, kurum verisine daha rahat erişilmesine, daha gerçekçi bilgiler elde edilmesine ve böylece risklere daha dinamik bir şekilde cevap verilmesine yönelik aksiyonlar alınmasına olanak sağlamaktadır. Kısacası, risk analitiği iç denetim sürecini geliştirmek için en önemli etken haline gelmiştir. Buradaki kritik faktörleri ise, iç denetim kültüründe analitik yaklaşımların var olması ile birlikte kurumun operasyonel ve stratejik hedeflerine uygun analitik uygulamaların kurum planlama süreçlerine yerleşmeye başlaması oluşturmaktadır.

Aslında risk analitiğinin iç denetim fonksiyonlarında kilit rol oynamasının arkasında çeşitli sebepler bulunmaktadır. Öncelikle, veri hacimlerinde (yapısal ve yapısal olmayan) dramatik bir artış yaşanmakta ve bunun sonucu olarak bu verilerin anlaşılması, sınıflandırılması ve raporlanması ihtiyacı doğmaktadır. Bunun dışında, paydaşların artan bilgi talepleri ve açıkça ifade edilen bulgular ile doğru risklere odaklanma istekleri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, günümüzde iç denetim süreçlerinde kullanılan geleneksel teknikler kurum faaliyetlerine değer katma açısından yetersiz kalmaktadır. Günümüzde örneklem yöntemlerini temel alan geleneksel metotlar geçmiş dönemleri temel almakta, denetimlerin risklerin önlenmesindeki rolünü sınırlandırmaktadır. Risk

analitiği ise bu noktada geçmişisi esas alarak geleceğe yönelik tahminler ile suistimalin önlenmesi için modeller kurulmasında ve sürekli denetim konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Özetle, analitik yaklaşımlar ile desteklenen iç denetim, karar mercilerinin daha etkin ve zamanında karar almasına yardımcı olmaktadır.

Deloitte bünyesinde geliştirilen analitik yaklaşımların bir diğer faydası ise, organizasyon içerisindeki prosedür ve kurallara uyumu gözetirken düzenleyici otoriteler nezdinde uyumsuzluk yaratabilecek riskli süreçlerin ve zayıf kontrollerin belirlenmesini sağlamasıdır. “Aynı faturayı iki kere ödemek ister misiniz?” sorusuna kim “Evet” cevabı verir? Kimsenin evet cevabı vermeyeceği gayet net değil mi? Ancak tecrübemiz gösteriyor ki büyük şirketlerde ödenen faturaların %1’inde mükerrer ödeme söz konusu... Bu noktada, Deloitte Fatura Takip Sistemi ana tedarikçi ve fatura verisi eşleştirmesi ile zararın önüne geçmektedir. Bir başka konu ise, suistimal vakalarında artık yapılması gereken yaşanmış olanı bulmak değil bundan sonra yaşanabilecek vakaları önceden tespit edebilmektedir. Yine Deloitte bünyesinde geliştirilen Suistimal Önleme Modeli sayesinde işlem veya çalışan bazlı profillemeye yapılarak gelecekte yaşanabilecek suistimalin önüne geçilmektedir. Hollanda’da gerçekleştirilen Gümrük Bakanlığı (limana gelen konteynerlerde usulsüzlük tespiti), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (sosyal yardımların suistimal edilmesi) ve Türkiye’de bir banka için yapılan şube personeli profillemeye projelerinde başarılı sonuçlar elde edilmiştir.

Sonuç olarak, analitik yöntemleri kullanan iç denetim fonksiyonları doğru kaynak kullanımı yaparak uzaktan denetimler ile maliyetleri azaltmakta ve denetim kapsamını genişleterek doğru risklere odaklanabilmekte, böylece kurum içi değer katma rolünü fazlasıyla üstlenmektedir. Bu durum da denetimlerin etkinliğini gözle görülür bir biçimde artırmaktadır.

Deloitte; İngiltere mevzuatına göre kurulmuş olan Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”) şirketini, üye firma ağındaki şirketlerden ve ilişkili tüzel kişiliklerden bir veya birden fazlasını ifade etmektedir. DTTL ve üye firmalarının her biri ayrı ve bağımsız birer tüzel kişiliktir. DTTL (“Deloitte Global” olarak da anılmaktadır) müşterilere hizmet sunmamaktadır. DTTL ve üye firmalarının yasal yapısının detaylı açıklaması www.deloitte.com/about adresinde yer almaktadır.

Deloitte, denetim, danışmanlık, finansal danışmanlık, risk yönetimi, vergi ve ilgili alanlarda, birçok farklı endüstride faaliyet gösteren özel ve kamu sektörü müşterilerine hizmet sunmaktadır. Dünya çapında farklı bölgelerde 150’den fazla ülkede yer alan global üye firma ağı ile Deloitte, müşterilerinin iş dünyasında karşılaştıkları zorlukları aşmalarına destek olmak ve başarılarına katkıda bulunmak amacıyla dünya standartlarında yüksek kaliteli hizmetler sunmaktadır. Deloitte, 225.000’i aşan uzman kadrosu ile kendini iz bırakan bir etki yaratmaya adanmıştır. Deloitte, her 5 Fortune Global 500® şirketinden 4’üne hizmet vermektedir.

Bu belgede yer alan bilgiler sadece genel bilgilendirme amaçlıdır ve Deloitte Touche Tohmatsu Limited, onun üye firmaları veya ilişkili kuruluşları (birlikte, “Deloitte Network” olarak anılacaktır) tarafından profesyonel bağlamda herhangi bir tavsiye veya hizmet sunmayı amaçlamamaktadır. Şirketinizi, işinizi, finansmanınızı ya da mali durumunuzu etkileyecek herhangi bir karar ya da aksiyon almadan, yetkin bir profesyonel uzmana danışın. Deloitte Network bünyesinde bulunan hiçbir kuruluş, bu belgede yer alan bilgilerin üçüncü kişiler tarafından kullanılması sonucunda ortaya çıkabilecek zarar veya ziyandan sorumlu değildir.